

Jeugdzorg

Bij mantelzorgers denk je snel aan volwassenen. Maar ook veel kinderen nemen de dagelijkse zorg op zich voor hun zieke ouders, broers of zussen. Over deze mini-mantelzorgers zendt de VPRO vanaf zondag een serie uit.

DOOR NINA SCHUYFFEL 28 augustus 2013, 00:00

'Ik ga nu een glas vullen voor mijn moeder', zegt Joy in de camera. 'Want ze gaat weer aan de pomp en dat ga ik nu filmen.' Het beeld bibbert terwijl ze het glas onder de kraan houdt. 'Hoeveel ook alweer mam? Helemaal vol?'

Joy (13) is mantelzorger. Haar moeder heeft een ernstige longziekte en heeft waarschijnlijk niet lang meer te leven. Joy helpt haar met de medicijnen, stofzuigt en hangt de was op. Soms wordt ze op school bezorgd en belt ze naar huis. In de pauze, tussen de fietsenrekken. 'Hoe voel je je?', vraagt ze dan.

Zondag zendt de VPRO de eerste aflevering uit van Bikkels. Het is een documentaireserie over jonge mantelzorgers: kinderen die intensieve zorgtaken op zich nemen omdat een van de gezinsleden lichamelijke of psychische klachten heeft. Joy is een van de acht jongeren die in de afleveringen centraal staan. Het filmbedrijf IDTV Docs volgde ook een meisje met een autistisch broertje en iemand van wie de moeder lijdt aan een posttraumatisch stresssyndroom. 'We hebben geprobeerd zo veel mogelijk verschillende gezinnen in beeld te brengen', zegt uitvoerend producent Jorinde Soree.

Het doel is een gezicht te geven aan kinderen die op wat voor manier dan ook zorg bieden. Soree: 'Mantelzorg komt niet altijd alleen neer op fysieke

taken als strijken en koken, maar doet vaak ook een beroep op emotionele steun.' In Nederland zijn ongeveer 3,5 miljoen volwassen mantelzorgers. Zij zorgen voor een chronisch zieke, gehandicapte of hulpbehoevende partner, ouder, kind of ander familielid of kennis. Soms 24 uur per dag en meestal onbetaald.

Door bezuinigingen op de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) verwachten organisaties een toename in het aantal mantelzorgers. Zorgbehoevenden die gekort worden in hun persoonsgebonden budget (pgb) zouden noodgedwongen moeten terugvallen op hun eigen omgeving.

Hoeveel jonge mantelzorgers als Joy er precies zijn, is niet bekend. 'De cijfers variëren nogal', zegt Henriëtte van Gils. Zij is beleidsmedewerker bij Mezzo, de grootste overkoepelende mantelzorgorganisatie van Nederland. 'Mantelzorg is een vrij rekbaar begrip, de definities lopen uiteen en onderzoeken hanteren verschillende meetmethoden. Wij hanteren meestal het cijfer van het Sociaal en Cultureel Planbureau, dat een op de vier jongeren te maken heeft met langdurige zorg in de eigen omgeving.'

In de eerste aflevering van Bikkels zien we hoe Joy haar moeder helpt met koken. Ze gaan samen op vakantie naar Menorca. Dat is leuk, maar ook spannend. Er spoken allerlei vragen door haar hoofd. In het vliegtuig kan de druk op haar moeders longen snel te groot worden. Wat nou als daarboven iets gebeurt en er geen dokter is?

Van Gils vindt het belangrijk dat er aandacht komt voor jonge mantelzorgers. 'Het bieden van enige praktische hulp in het huishouden is vaak geen probleem', zegt zij. 'Maar het geven van emotionele steun aan een ouder, broer of zus met psychische problemen of een verstandelijke beperking, maakt dat de druk groot wordt. Het is vaak die combinatie die maakt dat jongeren het zwaar hebben.'

Joy oogt als een vrolijk meisje. Ze heeft vriendinnetjes, lacht uitbundig en maakt selfies met haar smartphone, zoals iedere andere tiener. 'Over het

algemeen functioneert deze groep kinderen redelijk', beaamt Van Gils. 'Ze zijn loyaal en willen dat hun vader of moeder zich goed voelt en dat thuis de boel draaiende wordt gehouden. Maar op latere leeftijd kunnen ze er last van gaan krijgen.'

Het gevoel altijd verantwoordelijk te moeten zijn, geen grenzen kunnen stellen, slapeloosheid en stress zijn enkele voorbeelden van klachten die op lange termijn kunnen ontstaan. 'Wat je ziet, is dat deze mensen zo gewend zijn aan dat zorgpatroon, dat ze er telkens weer in terugkeren', zegt Van Gils. 'Ze zijn niet gewend om aan zichzelf te denken. Dat kan bijvoorbeeld problemen opleveren in relaties.'

Toch wil IDTV Docs de negatieve kant van het mantelzorgen niet te veel benadrukken. De serie zoomt in op het kind en laat hem of haar alles vertellen. Professionele beelden worden afgewisseld met door de jongeren zelf gefilmde stukjes en kleurrijke animaties.

'We laten natuurlijk zien dat het best pittig is en anders dan in een normale situatie, maar proberen ook te tonen waar de kracht zit van deze kinderen', zegt Soree. 'Wat zijn hun fantasieën, waar dromen ze van? En hoe helpt dat hen met de situatie om te gaan?'

Joy weet al lang dat ze later stewardess wil worden. Ze is gek van vliegtuigen en spot ze ook graag. 'Ik wil er niet aan denken dat mama er straks niet meer is', klinkt de voice-over aan het eind. 'Ik probeer gewoon aan leuke dingen te blijven denken. Ik vind het leuker om leuke dingen te doen.'

vooral leuke dingen doen

De moeder van Joy heeft een ernstige longziekte. Ze heeft waarschijnlijk niet lang meer te leven. Haar vader is ook ziek; hij heeft diabetes. Joy (13) helpt haar moeder met koken, de was ophangen en het toedienen van de sondevoeding. Ze probeert niet te veel aan de ziekte van haar moeder te

denken maar vooral leuke dingen te doen. Ze is dol op vliegtuigen. Vooral die van British Airways vindt ze mooi, want daar staat de Engelse vlag op. Joy: 'Als mama er niet meer is, wil ik heel graag in Engeland gaan wonen. Samen met papa.'

Bikkels

Bikkels is vanaf 1 september elke zondagochtend om 9.25 uur te zien op Nederland 3. De documentaireserie gaat over jongeren die thuis meehelpen met de zorg voor hun zieke of gehandicapte vader, moeder, broer of zus. We volgen de mantelzorgers in hun huishoudelijke bezigheden, maar krijgen ook een beeld van hun dromen en fantasie. Waar halen deze kinderen de kracht vandaan om met hun thuissituatie om te gaan? Bij de serie zijn verschillende regisseurs betrokken, onder wie Ester Gould, Charlotte Hoogakker en Sarah Sylbing. Bikkels wordt ook op woensdag en zondag om 17.00 uur uitgezonden op Holland Doc 24.

Anderhalf jaar geleden kreeg Yannick (13) te horen dat zijn vader Martin (52) alzheimer heeft. Sindsdien helpt hij hem met zijn dagelijkse bezigheden. Hij zet het ontbijt klaar, doet boodschappen en stelt de tomtom in als ze ergens naartoe gaan. Martin kan niet goed met technische apparaten omgaan, al komt dat volgens Yannick niet door zijn ziekte; hij was vroeger ook al niet zo technisch.

Samen bezoeken ze een wedstrijd van FC Twente en klussen ze aan Martins oldtimer. Yannick wil graag zijn rijbewijs halen, zodat zijn vader hem in de oude Toyota kan zien rijden.

Alexey (9) zorgt voor zijn tweelingbroer Maxim, die een zware vorm van downsyndroom heeft. Hij haalt hem uit bed, geeft hem te eten en maakt hem aan het lachen. Vroeger dacht Alexey dat hij in de buik iets had gedaan waardoor Maxim zo is geworden.

Inmiddels weet hij dat het niet zijn schuld is. Maxim kan slechts één

woordje zeggen, maar door hun bijzondere band begrijpt Alexey zijn tweelingbroer beter dan anderen. Hij hoopt dat Maxim nog veel gaat leren zodat ze samen een verre reis kunnen maken.

Bijzondere band

Klussen aan de oldtimer